

Genel Muhasebe Ders Notları

Konu 3. Muhasebede Hesap Kavramı

Bir muhasebe döneminde işletmede gerçekleştirilen işlemler öylesine çok ve çeşitlidir ki her bir işlemten sonra işlem sonucunu görmek için yeni bir muhasebe eşitliği düzenlemek imkansızdır. Ayrıca böyle bir uygulamada, değişikliğe uğramayan bilanço unsurlarının da tekrar tekrar yazılması gibi zahmetli bir yol izlemek zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

Bunun yerine bilanço unsurlarının ayrı ayrı takibi, sadece değişikliğe uğrayan bilanço unsurlarındaki artış ve azalışların kaydedilmesi hem zaman kaybını önleyecek hem de gereksiz tekrarlardan kaçınılmasını sağlayacaktır.

Hesap Kavramı ve Özellikleri

Muhasebede ticari işlemlerin takibinde gerekli kolaylığı sağlamak üzere geliştirilen ve aynı nitelikteki işlemlerin toplandığı çizelge veya cetvellere **HESAP** adı verilir.

Ya da hesap, ticari işlemlerin bilançoda meydana getirdiği artış ve azalışların ayrı ayrı izlenmesini ve aynı nitelikteki işlemlerin aynı başlık altında toplanmasını sağlayan çizelgedir.

İki taraflı bir cetvel olan hesabın sol tarafına BORÇ, sağ tarafına ise ALACAK denir.

Burada kullanılan borç ve alacak kavramlarının işletmenin gerçek borç ve alacaklarıyla hiçbir alakası yoktur, sadece cetvelin iki tarafını tanımlamak için kullanılır.

Cetvelin her iki tarafında işlemin gerçekleştiği tarih, işlem hakkında açıklamalar ve işlemin parasal tutarı için ayrı sütunlar bulunur. Ayrıca cetvelin üst kısmına orta yere gelecek şekilde hesabın ismi (Kasa Hesabı, Ticari Mal Hesabı gibi) yazılır.

Ancak muhasebede uygulama yapılırken, hesap ayrıntılarıyla gösterilmek yerine kısaca T şeklinde gösterilmektedir.

Basitleştirilmiş hesap şekli:

Borç	...Hesabı	Alacak
Borçlu Taraf		alacaklı taraf

Hesaplarla ilgili teknik kavramlar

Hesap Açma: bir hesabın borcuna veya alacağına ilk kaydın yapılması (rakam yazılması) ile hesap açılmış olur. Hesaplar ya dönem başında açılış kaydıyla birlikte ya da dönem içerisinde , gerek duyulduğunda, borcuna veya alacağına bir kayıt yapılmasıyla açılmış olur.

Borç Kaydı: Hesaplar arasında ayırım yapılmaksızın herhangi bir hesabın borçlu tarafına (sol tarafına) kayıt yapılmasına borç kaydı veya hesabın borçlandırılması denir.

Alacak kaydı: yine hesaplar arasında ayırım yapılmaksızın herhangi bir hesabın alacaklı tarafına (sağ taraf) kayıt yapılmasına denir.

Hesap bakiyesi (kalanı): hesabın borç taraf toplamı ile alacak kalanı toplamı arasındaki farka kalan veya bakiye denir.

Aktif hesaplar daima borç kalanı, pasif hesaplar ise daima alacak kalanı verirler.

Hesabın Kapanması: eğer hesabın borç taraf toplamı alacak kalanı toplamına eşit ise hesap kapanmıştır, bu durumda hesap kapanmıştır.

Örnekler:

B	Kasa hesabı	A
Dönembaşı 1.000	azalışlar	3.000
Artışlar	5.500	3.000
	6.500	

HESAPLARIN SINIFLANDIRILMASI

1-BİLANÇO HESAPLARI (Örneğin; Kasa, alıcılar, ticari mal, demirbaş, banka kredileri, satıcılar, sermaye gibi).

-AKTİF HESAPLAR

-PASİF HESAPLAR

2-GELİR TABLOSU HESAPLARI

-GELİR HESAPLARI

-GİDER HESAPLARI

Yukarıdaki sınıflandırmanın yanı sıra, hesaplar niteliklerine göre de şu şekilde sınıflandırılır:

1-Ana (Asli) Hesaplar: Varlıklar, borçlar ve sermayeyi temsil eden bilanço hesapları ile gelir ve giderleri temsil eden sonuç hesaplarının hepsi asli hesaplardır.

Ana hesaplar büyük defterde yer alan hesaplardır ve bu hesaplar aynı nitelikteki ticari işlemlerin hareketlerini toplu olarak gösterir.

2-Yardımcı Hesaplar: ana hesapta topluca görülen işlemlerin alt detaylarını gösteren hesaplara ise yardımcı hesaplar denir. Örneğin bankalar hesabı ana hesap, Akbank, garanti bankası ya da iş bankası gibi her banka için açılan hesaplar yardımcı hesaplardır.

Yardımcı hesaplar büyük defterde yer almaz, bunlar yardımcı deftere kaydedilir.

Yardımcı hesaplar ana hesaplarla birlikte çalışır ve yardımcı hesapların toplamı her zaman ana hesaba eşit olmak zorundadır.

3-Düzenleyici Hesaplar: Asli hesapların gerçek değerleriyle gösterilmesini sağlamak üzere kullanılan hesaplardır. Düzenleyici hesaplar, aktif düzenleyici ve pasif düzenleyici hesaplar o.ü ikiye ayrılır.

Aktif düzenleyici hesaplar pasif nitelikli,

Pasif düzenleyici hesaplar aktif niteliklidir.

Aktif düzenleyici hesaplar bilançonun aktifinde (-) değerle,

Pasif düzenleyici hesaplar ise bilançonun pasifinde (-) değerle yer alır.

3

Örneğin, Verilen Çek ve Ödeme Emirleri, Birikmiş Amortisman, Alacak ve Borç Senetleri Reeskont Hesapları düzenleyici hesaplardır.

4-Geçici Hesaplar: Tamamlanamayan işlemler veya belli bir süre için geçici bazı işlemleri takip etmek için kullanılan hesaplardır. Sayım ve Tesellüm Noksanlıkları ve Fazlalıkları Hs.

5-Nazım Hesapları: Varlıklarda, borçlarda ve sermayede artış veya azalış yaratmayan, ancak işletmenin yönetim ve diğer ilgilileri tarafından bilinmesi ve takip edilmesi gereken işlemlere ait hesaplardır. Bu hesaplar bilançonun he aktifinde hem de pasifinde aynı ad ile karşılıklı olarak yer alır.

Aktif hesapların işleyişi ile ilgili örnek:

1-dönem başında kasada 3.000 Tl bulunmaktadır.

2-Peşin olarak 2.000Tl tutarında ticari mal satılmıştır.

3-Müşterilerden 1.000 Tl tahsil edilmiştir.

4-satıcılara 1.500 tl ödenmiştir.

5-peşin olarak 1.000tl tutarında ticari mal satın alınmıştır.

6-peşin olarak 5.000tl tutarında ticari mal satılmıştır.

Pasif hesapların işleyişi ile ilgili örnek:

1-satıcılar hesabının dönem başı mevcudu 4.000Tl.dir.

2-veresiye (kredili) olarak 2.000 Tl tutarında ticari mal alınmıştır.

3-veresiyeli (kredili) olarak 5.000 Tl tutarında ticari mal alınmıştır.

4-satıcılara 3.500 Tl ödenmiştir.

5-Veresiyeli (kredili) olarak 1.500 Tl tutarında ticari mal alınmıştır.

6-satıcılara 2.500 Tl ödenmiştir.

Bilanço hesaplarının karşılıklı işleyişi ile ilgili örnek:

1-A işletmesi 5.000 TL sermaye ile kurulmuştur.

2-peşin olarak 1.000 TL tutarında demirbaş satın alınmıştır.

3-kredili (veresiyeli) olarak 3.000TL tutarında ticari mal satın alınmıştır.

4-satıcılara olan borcun 1.000 TL kısmı ödenmiştir.

5-Bankada hesap açtırılarak 1.500 TL yatırılmıştır.

Not:**Dönem Karı veya Zararı**

Dönem içerisinde ayrı ayrı hesaplarda takip edilen tüm gelir ve gider hesapları dönem sonunda tek bir hesapta toplanır. Bu amaçla kullanılan hesap dönem karı veya zararı hesabıdır.

Böylece tüm gelir ve giderler toplu olarak bir hesapta gösterilmiş olur. Dönem karı veya zararı hesabı sermaye hesabının bir alt hesabıdır.

Dönem sonunda *gider hesaplarının borç kalanları* dönem karı veya zararı hesabının *borcuna*, *gelir hesaplarının alacak kalanları* ise dönem karı veya zararları hesabının *alacağına* kaydedilerek kapatılırlar.

Dönem karı veya zararı hesabının borç kalanı dönem zararını, alacak kalanı ise dönem karını gösterir.

Borç (Giderler)	Dönem Karı veya Zararları	(Gelirler) Alacak
Yapılan Giderler		Elde Edilen Gelirler
(Öz sermayeyi azaltır.)		(Öz sermayeyi artırır.)

Sonuç Hesaplarının işleyişi ile ilgili örnek:

1-peşin olarak 1.000 Tl tutarında ticari mal satılmıştır.

2-kira gideri olarak 500 tl ödenmiştir.

3-bankadaki hesaba 150 tl faiz eklendiği öğrenilmiştir.

4-komisyon gideri olarak 200 Tl ödenmiştir.

Örnek Uygulama

1-A işletmesi 8.000 TL nakit, 2.000 TL bankadaki para ve 5.000 TL lik ticari mal olmak üzere 15.000 TL sermaye ile kurulmuş ve faaliyete başlamıştır.

2-peşin olarak 1.000 TL Lik demirbaş satın alınmıştır.

3-Yarısı peşin, yarısı kredili olarak 7.500 TL Lik ticari mal satın alınmıştır.

4-peşin olarak 150 TL'lik kırtasiye malzemesi satın alınmıştır.

5-yarısı peşin, yarısı kredili olarak 3.000 TL'lik ticari mal satılmıştır.

6-yarısı peşin, yarısı senetli olmak üzere 2.000 TL'lik ticari mal satın alınmıştır.

7-kira gideri olarak 350 TL ödnemiştir.

8-4.500 TL'lik ticari mal senet karşılığında satılmıştır.

9-satıcılara olan 750 TL'lik borç ödenmiştir.

10-Müşterilerden 500 TL tahsil edilmiştir.

Sorular

- 1-Muhasebede Hesap Kavramı ne demektir?
- 2-Hesapta borç, alacak ve kalan (bakiye) ne demektir?
- 3- Hesabın borçlandırılması ve alacaklandırılması ne demektir?
- 4-Hesabın kapanmış olması neyi ifade eder?
- 5-Hesaplar ne zaman açılmış olur?
- 6-Aktif, Pasif, Gelir ve Gider Hesaplarının işleyiş kurallarını hesap üzerinde karşılaştırarak açıklayınız.
- 7-sonuç hesapları dönem sonunda nasıl kapatılır? Açıklayınız.
- 8-Dönem Kar veya Zarar Hesabının alacak kalanı vermesi – borç kalanı vermesi ne anlama gelir? Bu kalan bilançoda yer alır mı?

Problem 1

B işletmesinin dönem başına ait bazı hesapları aşağıdaki gibidir:

B	100 Kasa Hs.	A
1.500		1.000
600		500
2.400		

B	255 Demirbaşlar Hs.	A
2.500		

B	153 Ticari Mal	A
3.000		2.000
5.000		

B	120 Alıcılar Hs.	A
700		
300		

B	300 Banka	A

B	320	Satıcılar	A
	Hs.		
<hr/>			
	500		3.000

Kredileri Hs.	
<hr/>	
1.000	1.500

İstenen:

1-Hesapların kalanlarını bulunuz.

2-İşletmenin sermayesini hesaplayınız.

3-dönem başı bilançosunu düzenleyiniz.

Problem 2

A işletmesine ait bazı ticari işlemler aşağıdaki gibidir:

1. İşletme 50.000 TL nakit, 20.000 TL'lik ticari mal ve 10.000 TL'lik demirbaş ile kurulmuş ve faaliyete başlamıştır.
2. Peşin olarak 5.000 TL'lik ticari mal satılmıştır.
3. Kredili olarak 2.000 TL'lik ticari mal satın alınmıştır.
4. İşyeri kirası olarak 500 TL ödenmiştir.
5. Kredili olarak 3.000 TL'lik ticari mal satılmıştır.
6. Satıcılara 800 TL ödenmiştir.
7. Bankada hesap açtırılarak 10.000 TL yatırılmıştır.
8. Yarısı peşin yarısı senetli olmak üzere 4.000 TL'lik ticari mal satılmıştır.
9. Elektrik faturası olarak 50 TL ödenmiştir.
10. Müşterilerden 1.000 TL tahsil edilmiştir.

İSTENEN:

1-Yukarıdaki ticari işlemlerin büyük defter kayıtlarını yapınız.

2-DSMM'nun değeri 14.000 TL dir. SMM'Nİ hesaplayınız.

3-Gelir Tablosu ve dönem sonu bilançosunu düzenleyiniz.

Problem 3

A işletmesinin Aralık ayına ait işlemleri aşağıdaki gibidir.

1. İşletme 30.000 Tl nakit ile kurulmuştur.
2. Satıcılara borçlanılarak 5.000 Tl'lik demirbaş satın alınmıştır.
3. Tamamı kredili olarak 10.000 Tl'lik ticari mal satın alınmıştır.
4. İşyeri kirası olarak 1.000 Tl ödenmiştir.
5. Peşin olarak 2.000 Tl'lik ticari mal satılmıştır.
6. Yarıısı kredili, yarıısı senetli olmak üzere 6.000 Tl'lik ticari mal satılmıştır.
7. Yarıısı peşin yarıısı senetli olmak üzere 5.000 Tl'lik ticari mal satın alınmıştır.
8. Personel gideri olarak 500 Tl ödenmiştir.
9. Satıcılara olan borcun 4.000 Tl'si ödenmiştir.
10. Bankadan 8.000 Tl kredi alınmıştır.
11. 1.000 Tl tutarında bir alacak senedi tahsil edilmiştir.
12. Bankada hesap açtırılarak 15.000 Tl yatırılmıştır.
13. Tamamı kredili olarak 3.000 Tl'lik ticari mal satılmıştır.
14. Müşterilerden 2.000 Tl tahsil edilmiştir.
15. Vadesi gelen 1.000 Tl'lik borç senedi ödenmiştir.

İSTENEN

1-Yukarıdaki işlemlerin büyük defteri kayıtlarını yaparak,kalanlarını (bakiyelerini) hesaplayınız.

2-DSMM 'nun değeri 10.000 Tl'dir. SMM'ni hesaplayınız.

3-Gelir tablosu ve bilançosunu düzenleyiniz.

Problem 4

A ticaret işletmesine ait sonuç hesapları aşağıdaki gibidir;

600 Yurt içi satışlar	45.000	621 Sat. Tic. Mal. Mal.	25.000
642 Faiz Gelirleri	2.000	623 Gen. Yön. Giderleri	4.000
631 Paz. Sat. Dağ. Gid.	3.000	643 Komisyon Gelirleri	6.000
660 Kıs. Vad. Borç. Gid.	1.500	646 Kambiyo Karları	5.000
645 Men. Kıy. Sat. Karı	500	654 Karşılık Giderleri	1.000

İSTENEN:

1-Yukarıdaki hesapların büyük defter kayıtlarını yapınız, Dönem Kar veya Zararı hesabına devrederek hesapları kapatınız.

2-Dönem Kar veya Zararları Hesabı ne bakiyesi veriyor? Bakiye neyi gösteriyor?

